

3227

רשמה ד.ס.

פ ר ר ט ו ק ו ל מס' 9/7

מישיבת ועדת החוקה, חוק ומשפט
שהתקיימה ביום ב' ה' בכסלו תשי"ט - 17.11.58 בשעה 10.45.

- השתתפו :
- ז. ורהפטיג - יו"ר
 - ב. אזניה
 - י. זילבר
 - ט. בגין
 - ד. בר-רב-האי
 - י. בדר
 - י. בורג
 - ע. דגני
 - ש. הלל
 - ב. לוקר
 - נ. ניר
 - י. קליבנוב
 - ש. רוזנברג
 - י. שופמן

- מוזמנים :
- י. בר-יהודה - שר הפנים
 - א. ידין - המשנה ליועץ המשפטי
 - ה' צילן - משרד הפנים
 - ה' סילברסטון - משרד הפנים
 - ה' גרץ - המכון למיכון משרדי

סדר-היום: חוק פנקס בעלי זכות לבחור לכנסת.

היו"ר ז. ורהפטיג: אני פותח את הישיבה.

חוק פנקס בעלי זכות לבחור לכנסת.

היו"ר ז. ורהפטיג: אני רוצה להביא לידיעת חז עדה כי קיבלנו מכתב מנציגות עובדי המדינה בדרגה 6 בו הם מוחים נגד זה שמסאירים להם את הזכות להיבחר כשהיא נשללת מבעלי דרגות 1-5. נדון על ק. כסנגיע לנקודה זו.

סעיף 8.

ד. בר-רב-האי: אינני יודע מדוע מופיע פה תאריך. הייתי מציע למחוק אותו.

י. בר-יהודה: המדובר הוא בהכנת הרשימות האיזוריות, ובאמר כי בעל זכות בחירה באיזור יהיה רק מי שב-31.12 היה באותו איזור. במקרה שיחול שינוי בסעיף שם נקבע התאריך הזה, יחול השינוי באופן אוטומטי גם בסעיף זה.

ב. אזניה: אני מערער על התאריך של ה-31.12.

ש. רוזנברג: זה אינו קשור עם התאריך שנקבע כיום ק בע, ופה יכול להופיע תאריך אחר. ולכן אני מציע שפה ייאמר "בראש חודש סבת הקודם לשנת פנקס הבוחרים היה רשום ---".

י. דבר :

הבעיה היא קודם-כל פרקטית. לפני חוק זה לא היה עדר. היתה רק פניה או בקשה. ומאחר שהחוק הזה הכניס את העדר, מה שנאמר בסעיף 8 הוא הגיוני. הייתי מציע שלכל סדר אשר עבר לישוב אחר (ולא לאיזור קלפי אחר באותה ישוב) תהיה זכות תוך זמן מסוים לבקש על-ידי הגשת עדר את העברת שמו לרשימה במקום מגוריו החדש.

י. בר-יהודה :

נקבע תאריך לגבי הזכות לבחור. מיצוי הזכות נעשה באיזורי הקלפי. שני הדברים קשורים, ולכן תאריך צריך להיות אותו תאריך. אם מציעים לקבוע בסעיף זה תאריך אחר, פירוש הדבר שתהיה זו רשימה אחרת. לדברי ח"כ בדר : בסעיף 18 נקבע כי עד לזמן מסוים מותר לבחור להגיש עדר ולבקש העברה. זה גם היה כך בבחירות הקודמות.

ה' צילן :

הסעיף הוא טכני. למחרת ה-31.12 אנחנו מתחילים לשלוח הודעות לבחור בהן מצוין איזור הקלפי. זה אומר שאין שום אפשרות להכניס מה תאריך אחר, כי פירוש הדבר היה הזזה של כל לוח הזמנים.

א. ידין :

סעיף 8 מדבר על הכנה ראשונה של רשימות הבחורים. את זאת אי-אפשר לעשות מבלי שייקבע תאריך, ואני חושב שזה צריך להיות אותו תאריך המופיע בסעיף הראשון בחוק הבחירות. על כל פנים, תאריך צריך להיות.

ש. רוזנברג :

גם לשיטתכם, התאריך המופיע בסעיף זה צריך להיות קצת קודם ל-31.12. אנחנו יודעים מראש מתי מגיע אדם לגיל 18, ואת זאת אפשר להכין מראש. אולם אין הדבר כך לגבי סעיף 8. אדם יכול לשנות את מקום מגוריו עד הרגע האחרון, וזה אינו ידוע מראש. לכן קביעת תאריך מוקדם יותר בסעיף 8 רק תעזור לשר הפנים להכין את הרשימה. כי לדעתי כל ההודעות לבחור צריכות לצאת מיד ב-1 בינואר, תוך שנים שלושה ימים. ולכן המדובר הוא באותן רשימות. זה גם לסוג העניין. ובמקרה זה התאריך העברי יכול להביא להפרש של 7-10 ימים, שאינו משנה שום דבר.

י. בר-יהודה :

פירוש הדבר עוד רשימה.

ש. רוזנברג :

לא. זאת תהיה רשימה אחת, והדבר יעזור ויחיש את הכנתה.

ד. בר-רב-האי :

אינני רוצה לעמוד עכשיו על השאלה אם לקבוע את התאריך לפי לוח עברי או לאו. אבל אין שום מניעה שבתאריך מסוים מרשם התושבים יכין רשימה של כל אלה שיגיעו לגיל 18 בכל תאריך שהוא (כמובן, רשימה כזאת לא תכלול את העולים שיגיעו). אבל סעיף 8 מכוון לדבר אחד בלבד : לרשימת האנשים הרשאים לבחור בהתאם לחוק הבחירות שלנו. ולכן הייתי אוטר, מבלי לציין תאריך : "רשימת בוחרים פלונית תכלול בעלי זכות לבחור באיזור קלפי שבשבילו הוכנה רשימת הבוחרים".

י. בדר :

נתקבלה פה החלטה שלוח התאריכים ייערך לפי יום קובע, וברוך שגם את התאריך המופיע כאן צריך לקבוע לפי אותו עיקרון.

היו"ר ז. ורהפטיג :

ח"כ רוזנברג טוען שאין קשר בין היום הקובע ובין התאריך המופיע בסעיף זה. התאריך האחד קובע את הרשימה של בעלי זכות לבחור. התאריך השני קובע מתי הותמם את רשימות איזורי הקלפי. אלה יכולים להיות שני תאריכים שונים.

י. בר-יהודה :

אפשר לנסח אותו דבר בדיוק, מבלי לקבוע תאריך : "בעלי זכות בחירה בהתאם לסעיף 2 של החוק,

17.11.58

חוק פנקס בעלי זכות לבחור לכנסת.

ס. בגין:
אני מסכים לנוסח המוצע, אבל נדמה לי שצריך להוסיף מחוק סעיף שיבהיר מהו היום הקובע: היום הקובע הוא היום בו נקבעה זכות הבחירה על פי חוק הכנסת.

ב. אזניה:
אם אנחנו קובעים שה-31.12 הוא התאריך לגמר הרישום, אין אנחנו קובעים בכך שום דבר לגבי זכות הבחירה, כי בתאריך של גמר הרישום אפשר להכליל גם את אלה שימלאו להם 18 שנה, נאמר, ב-1 במאי. על כל פנים, אין דבר זה נוגע לשאלה של מקום המגורים. ב-31.12 אני חייב לדעת את מקום המגורים של בעלי זכות הבחירה, ואינני יכול לדעת מי יחליף את מקום מגוריו בתאריך מאוחר יותר. לכן אני סבור שבסעיף זה יש להשאיר את התאריך של ה-31.12.

י. בדר:
לגבי 20% מהבוחרים אינך יכול לדעת מראש מתי - אחרי ה-31.12 - ימלאו להם 18 שנה, מאחר שרשומה רק שנת הלידה.

ב. אזניה:
בדקתי את הדבר. מספר האנשים האלה הוא קטן מאוד בהשוואה למספר הגדול של חודשונים שנשלול מהם את זכות הבחירה אם נגביל זכות זו לתאריך של ה-31.12. ולגבי אלה שחודש לידתם אינו ידוע, אפשר לקבוע פרזומפציה שהם נולדו בחצי השנה. בגללם אינו צריך לסבול מי שנולד בינואר, בפברואר, במרץ או באפריל. זה שלישי של שנתון.

ע. איכילוב: ומה עם העולים החדשים?

ב. אזניה:
אני מגיע למסקנה שבסעיף זה התאריך צריך להיות ה-31.12, ואלה אשר ירליפו את מקום מגוריהם לאחר תאריך זה, יגישו ערעור. אין לי התנגדות להצעת ח"כ רוזנברג, התאריך יכול להיות עברי, אין זה משנה. אבל אלינו להבדיל בהחלט בין יום קובע לגבי זכות בחירה ובין יום קובע לגבי גמר הרישום, ואני אציע שלגבי זכות הבחירה היום הקובע יהיה ה-1.5.

ס. בגין:
אני חושב שבמקום תאריך צריך להשתמש בסעיף 8 כמונח "היום הקובע", לפי חוק הכנסת. והיום הקובע יהיה זה אשר נקבע אח"כ, בהמשך דיוננו.

היו"ר ז. ורהפטיג:
נדמה לי שאי-אפשר לקבל את הצעת ח"כ אזניה קודם כל מפני שאי-אפשר להכניס לרשימת הבוחרים אנשים אשר טרם מלאו להם 18 שנה, מאחר שזה בניגוד לחוק הכנסת. לכן נדמה לי שמוטב לקבל את הצעת שר הפנים שיהיה יום קובע אחד.

ה' צילן:
הצעת ח"כ רוזנברג פירושה ריבוי מספר בעלי זכות לבחור, שיגישו עררים, כי פירוש הדבר תקופה נוספת שבה ישתנו כתובות, נאמר, של עוד 20 אלף בוחרים.

הצעת ח"כ אזניה פירושה הרחמת מעגל בעלי זכות לבחור. אבל כאן מתעוררת שאלה משפטית: אם תקבל הצעת ח"כ אזניה, יהיו שני סוגי אנשים: אלה הנמצאים בארץ וטרם הגיעו לגיל 18, אבל ב-1.5 יגיעו לגיל 18 ולכן נתונה להם זכות הבחירה, ואלה אשר יגיעו בין ה-31 ל-1 בדצמבר לארץ, ויהיו בני 18, אבל מאחר שלא היו בארץ לפני ה-31.12, לא תהיה להם זכות בחירה מאחר שאי-אפשר יהיה כבר להכניסם לרשימות. אני חושב שצריך לשקול את הדבר הזה.

ה' גרץ:
ברור שפרט לעולים ומתים אפשר לקבוע מראש לגבי כל תאריך רצוי רשימה של אלה שיהיו בני שמונה-עשרה ומעלה באותו תאריך. על כל פנים, אם תקבל פה החלטה שונה ממה שסוכם כבר בוועדה לגבי הבחירות הקרובות, שהיום הקובע יהיה ה-31.12, תהיינה כבר שתי רשימות בוחרים, הרשימה הבסיסית שהוכנה מתוך הנחה שהיום המובט הוא ה-31.12 ורשימה שירלוול את אלה אשר תהיה להם זכות הבחירה.

ה' גרף :

על-ידי הזזת התאריך הזה. אלה תהיינה שתי רשימות, כל אחת מסודרת לחוד לפי אלף-בית, ויהיו ערעורים על כל רשימה לחוד ורשימות לכל רשימה לחוד.

הקושי הנוסף הוא שבכל הסטטיסטיקות הנערכות במדינה הולכים לפי התאריך של ה-31.12. ובכל זאת, המדובר הוא רק ב-3000 בוחרים, אם אין כוללים עולים חדשים.

מגירת הרשימות זוהי בעיה טכנית. היא נקבעת משתי נקודות-ראות: להקטין עד כמה שאפשר את מספר העררים, ומצד שני לקבוע מועד מוקדם ככל האפשר לגמר הרשימה.

י. בר-יהודה :

אני מבקש מאוד מהוועדה לקבוע עמדתה לפחות בענין אחד, בסעיף 1 לחוק הבחירות, בענין היום הקובע. אפשר לקבוע תאריך זה או אחר, אבל קביעת הדבר חשובה מאוד לעבודת ההכנה של הפנקס.

בחוק זה נבכנסו מושג חדש "שנת פנקס". לכן לא יתכן מקרה כזה שעליו דיבר ח"כ ורהפטיג, שאדם אשר טרם מלאו לו 18 יוכלל בפנקס הבוחרים. אם קובעים שהיום הקובע הוא ה-31.12, אינה יכולה להיות פגיעה בחוק. יש פגיעה באלה שיגיעו לאחר ה-תאריך הזה ואי-אפשר יהיה להוסיפם לרשימה.

רשימות אפשר להכין ככל שרוצים. זה רק ענין של זמן וכסף. ואם אין הכרח בכך, אתם מצוים לדאוג לכך שהדבר לא ייעשה אם מדברים על רשימת הבוחרים במקום מסוים לפי שני תאריכים שונים, פירוש הדבר שתי רשימות, בילבול נוסף, הרבה עבודה והרבה כסף.

ב. אזניה : אני מבקש לחוות את ההצבעה ליום ד'.

הוחלט : לדחות את ההצבעה בסעיף זה ליום ד'.

סעיף 9.

י. בר-יהודה :

העירו את תשומת לבי לכך שיש ערכים שאינם רשומים בשמות המשפחה אלא לפי שם אביהם וסבם, שזהו, בעצם, כינויים. בבחירות הקודמות הם הצביעו ולא נתעוררו קשיים.

מ. בגין :

אני מציע לנסח את הסעיף כך: "רשימת בוחרים תפרט: את שם המשפחה של בעל הזכות לבחור, את שמו הפרטי, שם אביו או אמו, שנת לידתו - וכו'". אח"כ: "רשימת השמות תהיה ערוכה לפי אלף-בית ומסומנת במספרים סידוריים".

ש. רוזנברג : מדוע לא לכתוב במקום "אביו או אמו" - "אביו ואמו".

אני חושב שהמלה "כינוי" אינה נכונה לגבי שם אב וסב.

ש. הלל :

אני מציע להוסיף הוראה שאלה שאין להם שם משפחה, יירשמו לפי שם האב והסב.

י. בדר :

בפעמים הקודמות היו קשיים בעריכת הרשימות לפי סדר האלף-בית, מאחר שהיו שמות ארוכים והיו שמות שלא היה ברור אם אותבים אותם עם אלף או בלי אלף וכו'. האם לא היה נוח יותר לערוך את הרשימה לפי סדר פנקסי הזהוי.

זה הרבה יותר קשה.

י. בר-יהודה:

אי-אפשר להכניס את שם האם, מפני שזה אינו מופיע בכרספת התושבים.

ה' גרץ:

האם בפנקסי הזהוי החדשים רושמים כדיוק את המספרים של פנקסי הזהוי הקודמים?

ע. אימלוב:

י. בר-יהודה: בכל פנקס זהוי יש שני מספרים: מספר הפנקס ומספר הרישום במרשם התושבים. מספר הפנקס משתנה, אבל הדבר הקבוע מיום שרושמים את הנולד - אם נולד בארץ - ועד יום מותו, הוא מספר הרישום במרשם התושבים. זה אינו משתנה. יש שאלה אחרת: בהתחלה היו נותנים לפני המספר את מספר הסריה באות עברית, ועכשיו החליפו זאת למספר. זוהי החלפה טכנית. ז"א, במקום ב', כותבים - 2.

אני מציע שלא למחוק את המלה "או אמו". אי-אפשר לבצע זאת, אבל זה כתוב וזה מראה על השויון מבחינה עקרונית.

זה היה גם בחוק הקודם.

ה' צילן:

אם כותבים זאת מבלי שתהיה אפשרות מעשית לבצע זאת, אני חושב שזה אינו מכוון.

ז. ורדפטיג:

יש הבדל בין כתיבת דבר ובין מחיקת דבר שהיה. מאחר שזה היה עד עכשיו, אינני מציע למחוק זאת.

י. בר-יהודה:

יתכן שאין לזה ערך מעשי, אבל יש לזה ערך עקרוני, ואני מציע שלא למחוק זאת.

ד. בר-רב-האי:

מסתבר שיש לזה גם ערך מעשי. במקרה שהאב אינו ידוע, רשומה האם במקומו.

י. בר-יהודה:

ע. איכילוב: איך נוהג משרד הרישום לגבי ילדים שבאו למשפחה בין על-ידי אשה שניה ובין בצורות אחרות. לפעמים נעשה סידור שהילדים מקבלים באופן בלתי פורמלי את שם האב החדש. אך יש גם כאלה ששומרים על שם האב הקודם.

י. בר-יהודה:

מה זה משנה לגבי הענין שלפנינו? אם מישהו אינו רשום כפי שהוא צריך להיות רשום, על כך צריך להיות דיון בקשר עם סדרי הרישום. לגבי הבחירות כל בוחר מופיע כפי שהוא רשום במרשם התושבים.

א. ירון:

לגבי המקרה שחסר שם המשפחה: חוק השמות נותן לשר הפנים סמכות לקבוע בענין זה, אבל כל זמן שהדבר אינו נדרש ממנו, הוא אינו יכול לעשות זאת. לי נדמה שבאין שם המשפחה אפשר להכניס את שם האב והאם ומספר הזהוי.

ש. הלל:

צריך להיות ברור שבמקרה כזה יופיע הבוחר ברשימת האלק-בית לפי שם האב או הסב.

ד. בר-רב-האי:

הבעיה הזאת היתה בפני השלטון המנדטורי, בקשר עם רישום אדמות, ולא נמצא פתרון אחת מאשר לרשום כל אחד לפי שם האב והסב, לפעמים היו מוסיפים גם שם השבט או משהו אחר. אין סימני היכר אחרים ואין דרך אחרת. עד כמה שאני זוכר, לא היו טענות בענין זה.

מ. בגין:

אני מציע לנסח זאת כך: "באין שם משפחה יירשמו הפרטים האחרים המופיעים בתעודת הזהות, הנוגעים לשם".

י. בר-יהודה:

אפשר להגיד: "באין שם משפחה רשום, יירשם בשמותיו כפי שהוא מופיע במרשם התושבים".

הוחלט:

לנסח את הסעיף כך: רשימת בוחרים תפרט את שם המשפחה של בעל הזכות לבחור, שמו הפרטי, שם אביו או אמו, שנת לידתו, מענו ומספר רישומו (זהותו) במרשם התושבים. השמות יהיו ערוכים זה מתחת לזה לפי סדר האלף-בית של שמות המשפחה ומסמנים במספרים סידוריים. כאין שם משפחה רשום, יירשם בשמותיו כפי שזה מופיע במרשם התושבים.

הסתייגות לש. רוזנברג: במקום המלים "שם אביו או אמו" יבואו המלים "שם אביו ואמו".

סעיף 9.

ש. רוזנברג: עד עכשיו המכסימום היה 800. מה הביע את שר הפנים לשנות זאת?

י. בר-יהודה: כשאומרים: לא יותר, אין זה אומר שאי-אפשר שיהיה פחות. נוסף על כך, הרי נשארת הזכות לוועדת הבחירות בכל מקרה שתמצא לנחוץ לחלק כל קלפי לשניים.

י. בדר: לפי הנסיון קלפי של אלף בוחרים יכולה להיות דבר מסוכן, בעיקר בישובים חדשים בהם יושבים בוועדות הקלפי עולים חדשים, אשר לא כל כך קל להם להמסא. לכן אני מציע שהמכסימום יהיה 800. הקושי הוא בכך שלמעשה יש שתי רשימות, רשימה ראשונה ורשימה סופית, לאחר התקונים. ואין זה ברור למה הכוונה במקרה זה. הייתי מציע לחשוב על ביטוי יותר מדויק.

י. בר-יהודה: בבחירות לכנסת השלישית היו 2073 איזורי קלפי. מהם היו 255 - עם מספר בוחרים מ-800-900. 108 היו עם מספר בוחרים עד אלף ומעלה. אין להניח שהיו יותר מ-50-60 מקרים בהם מספר הבוחרים בקלפי עלה על אלף. אם רוצים שלא יהיה מקרים אלה, צריך להגיד: 800, אבל לא יותר מאלף. אבל מוכרח להיות גמישות מסויימת, כי יכול להיות מקום בו יהיו 806 בוחרים.

אני חושב שהקושי בקלפי של אלף בוחרים מתעורר רק במקומות מיוחדים, כמו במעברות, ואם זה ידע, אפשר לדאוג לכך מדאש שבמקומות אלה יהיה מספר הבוחרים בקלפי יותר קטן. ועדת הבחירות פעילה בכל המקומות האלה, ואני חושב שעל יסוד הנסיונות הקודמים היא תוכל לדאוג לכך. במקרה שזה יותר מאלף - היא חייבת לחלק את הקלפי. אבל גם במקרים אחרים היא יכולה לעשות זאת. בתל-אביב, למשל, אלף בוחרים לקלפי זה לא יותר מדי. אנחנו גם הצענו (ואני מקווה שאתם תאשרו זאת) להעביר את זמני ההצבעות, מפני שמספר הבוחרים בשעות הערב הוא יותר גדול. מדוע להקשות מבחינה טכנית כאשר ועדת הבחירות נשארת השליטה הגמורה בעניין של חלוקת כל קלפי לשניים? צריך גם להניח שמשרד הפנים יקח במשכוך שבמקומות מסויימים אין כדאי להכניס לקלפי אחת אלף איש. אבל בצפון תל-אביב, למשל, אין כדאי לחלק את הקלפיות ל-800.

ג. ניר: לי נראה שאפשר להשאיר 800 אך לא יותר מאלף.

ד. בר-רב-האי: אני יוצא מהנחה שמדובר ברשימה סופית שתהיה מונחת ביום הבחירות בקלפי. אם אחרי התוספות יהיו 1200-1300 בוחרים באיזור, תשתמש ועדת הבחירות במסכותה לחלק את הקלפי אלף בוחרים זה מספר מתקבל על הדעת. הקשיים שח"כ בדר עמד עליהם מתעוררים במקרים בודדים. בינתיים גם התנאים האובייקטיביים השתנו מאוד. יש לנו עכשיו קאדר של אנשים הרבה יותר מאומנים מאשר היה לנו בעמים הקודמות. לכן אני מוכן לקבל את ההצעה שזה יהיה עד אלף, בתנאי שההנחה היא שיעש

ג. ידיו: ברור שהכוונה היא לשלב הראון של הכנת הרשימות
כי אז צריך לדעת איך לחלק את הקלפיות. ואני
מסכים עם ה"כ בדר שכדאי להבהיר זאת.

י. בר-יהודה: אם זוהי דעת הוועדה, הייתי מציע לכתוב כך:
"רשימת בוחרים תכלול עד 800 בוחרים, אולם היא
תוכל לכלול עד אלף". כלומר, ההנחה היא שבדרך כלל זה יהיה 800 ושהתוספות
לא יעלו על 200.

ט. בגין: אני מציע למחוק את המלים "במקרים הנראים לו".

הוחלט: לבסח את הסעיף כך: "רשימת בוחרים אחת
לא תכלול יותר מ-800 בעלי זכות לבחור;
אולם רשאי שר הפנים להעלות את המספר
באיזור קלפי פלוני עד אלף".

הישיבה נבעלה בשעה 13.10.